

સોની વિદ્યા

સ્વં પારેખ વલ્લભદાસ પરભુદાસનો

સેવા ધર્મ

Reg. No. 157.

11
1922. અને 20-11-1922
આધુનિક સમાજ.

એકાગ્રતા એજ વ્યાપકતા.

— ❦ —

લેખક તથા પ્રગટકર્તા,

આત્મારામ વલ્લભદાસ પારેખ.

પ્રગટ કરવાનું ઠેકાણું—ખારડોલી (ડી. સુરત.)

સને 1૯૨૨

81

સુરત લિમિટેડ પ્રેસમાં પ્રેસમાં
મગનલાલ વનમાળીદાસે છાપ્યું.

202222

સંદ: ૪:૬

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ઓપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૯૯૨

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૧૨૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રૂપા. ધર્મ

વિષય સ ૩:૪:૬

સર્વે સ્વજ્ઞાતી બંધુઓને વિજ્ઞાતી.

ગૃહસ્થો આપણી બ્રાહ્મણીઆ સોનીની સમાજની એકંદરે સ્થિતી તપાસવાનું કોઈપણ વખતે કાર્ય આરંભાયું હોય તેમ જણવામાં નથી; છતાં હશે તો તે જ્ઞાતી વ્યવહાર કાર્ય પ્રસંગમાંજ હશે તે પણ પુરતી સંભાળેથી, પુર્ણ કરવામાં નાસીપાસ થયેલાજ જણાયા છે. એ વિષયથી આખરે કંટાળી ગયા હોય એમ જણાય છે. માટે વિનંતી કરવાની કે,

આપણી જ્ઞાતીની શારીરિક આર્થિક અને ધાર્મિક સ્થિતી હાલ કેવી છે? અને તેની જોડી સ્થિતી કેવા પ્રકારે થઈ શકે તે માટે દરેક વ્યક્તિગત અને શંખા-શમુહના અભીપ્રાય વીગતવાર બની શકે તેટલા તાકીદે લખી મોકલવા, કારણકે એવા લેખ આવ્યા પછી શું કરવું તે માટે આપણી જ્ઞાતીના સભ્યોની આગળ તે વાત જાહેરમાં લાવવાનું બની શકે.

આ. ખારડોલી }
ડી. સુરત }

લી. તમારો,

આત્મારામ વલ્લભદાસ પારેખ.

“ મંગળાચરણ ”

જ્યજ્ય મંગલ મોહન મોરારી, વરદામક વિશ્વ ત્રિપુરારી,
 વ્યાપક દીવ્ય શક્તિ તમારી, કળા શકે ના મલી હમારી.—જ્ય૦
 રચી જગત રચના જે કીધી, રીઢી સીઢી સર્વે દીધી,
 આનંદ આવે જીવે જન ત્યારે, કરી કૃપા કેવી કીરતારે—જ્ય૦
 તમે સદા રહ્યા હોપકારી, શમ દૃષ્ટિ સર્વથા તમારી,
 ભક્તોનાં દુઃખ દીધો વિદારી. સંકટ સમયે હો સંભાળી,—જ્ય૦
 પ્રભુ આ સેવકનાં સંકટ હરજો, અરજ આનંદે હરમાં ધરજો,
 હૃદયમાં રહીને રક્ષા કરજો, જ્ઞાન ને ગુણ મુજમાં ભરજો.—જ્ય૦

જ્ય મંગલમય મોહન મોરારી, વર વ્યાપવાવાળા જે ત્રણ
 ગુણ, ત્રણથી પર—અને વિશ્વ નામ જમલતા ઉપરી, સર્વ વ્યાપક
 હોવાથી તમારી દીવ્ય શક્તિ આ જગતમાં વ્યાપી રહી છે તેને
 સમજી શકવાને હમારી યુક્તિ શક્તિમાન નથી. તે મહાન પરીબ્રહ્મ
 પરમાત્માને મારા નમસ્કાર છે. હે પ્રભુ આ જગતની રચના અજ્ઞ
 પ્રકારે કરી અને તેમાં રીઢી સીઢીઓ દીધી છે, કે જે દીવ્ય મહુથી
 જોનારને આનંદ આવે તે કેવી અજ્ઞ પ્રકારની કૃપા કરે છે ?
 એ તો તમારી કૃપાના—સુઘ જ્ઞાની પાત્રોજ સમજી શકે, હે પ્રભુ
 તમે સદાય હોપકારી છો. સદાય તમારી તો શમદ્રષ્ટિ છે, અને તેથીજ
 ભક્ત જોનાનાં દુખો તમે ટાળી નાંખો છો સંકટ સમયે તેની
 સંભાળ હો છો. એવા દીન દયાળુ હે પ્રભુ તમે મારા સંકટ હરી
 માહારા હૃદયમાં રહી મને જ્ઞાન આપના મારી નમ્ર અરજ છે.

પ્રીય પાઠક જનોને—

મહારા બહાદુર આત્મીકોને આ એક સાધારણ અને તદ્દન નાની નાની વીજતવાળું ઓછામાં ઓછું લેખોવાળું વાંચન ચાતો લેખ આપની સમક્ષ મુક્તાં અગાઉ હું ધણા લાંબા સમય થયા ધોળાયજ કરતો હતો અને તે વિચારમાંને વિચારમાં સમય વ્યતીત થી તોપણ મને તો મહારા આત્મીકજનોની સેવામાં ચઢકી-ચીંત પણ વાંચન મુક્યા સીવાય સંતોષ થયો નહીં જેથી આજે મારા વિચારની સીમા આવી રહી માની તેની શરૂઆત મેં કરી છે જેથી મારા લેખો આપ પાઠક પાઠીકાઓ વાંચશે તો તેમાં આપ શું જોશે? હા. એક તો મહારા લેખોમાં મહારી વિદ્યાની ખામી. ખીજું લેખીની પદ્ધતીની પણ ખામી. ત્રીજું મહારા વિચારનું અધુરાપણ અથવા શામાન્યપણું. ચોથું દરેક લેખોમાં ગમે તે પ્રકારની ભુલો.

આવા પ્રકારે દયાય આપ જુઓ ત્યારે તે વાંચવાથી શું લાભ છે એમ કહી શકશે તેનો માત્ર હું એકજ ઉત્તર આપીશ. કે હું વિદ્વાન નથી, લેખક નથી, વ્યહવાર કૃશળ પણ કેમ કહી શકું? પણ મેં તો વાંચક વર્ગની સમાન દૃષ્ટિનાં ભાવેજ રજી કર્યું છે કે જેમાં મહારી ઊણપ જણાય તે સુધારવી પણ મારા વિચારો ન હયાવતાં તેમાં સારી બાજુનો પાઠક પાઠીકાઓ અનુભવ કરશે. એજ.

લી૦ તમારો સેવક,

આત્મારામ વલ્લભદાસ પારેખ.

સ્વપના પેઠે સમયનું વહેવું.

એક સાંકળ તૈયાર કરવા સાર લાખો અને કરોડો અઠોડાઓ તૈયાર કરવામાં આવે છે. તેના એક ઢગલો કરી રાખ્યો હોય અને તેમાંથી અકેકો આંકડો ધીરે ધીરે પરાવ્યા કરીએ ને કામ છોડીએ નહીંતો તે ઢગલો કમી થઈ એક સાંકળ તૈયાર થાય છે, અને ગયેલા સમયમાં એ કામ તૈયાર થયેલું જોવામાં આવશે. તેમ મનુષ્ય જીંદગીમાં આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે એક માણસનું સાઠ વર્ષ આયુષ્ય લાંબુએ. તેમાંથી અડધા નીકામાં પસાર થાય. અડધામાંથી અડધા આળસ અને ખાવા, પીવા, પહેરવા, ઓઢવામાં નમ્ય એટલે ૧૫ વર્ષ કામ કરવામાં રહ્યા તેમાંથી ગૃહસંસાર અને ઉપાધી વહેર-રવાનો સમય બાદ કરતાં કદાચ ચૈત્તીન્ચીત સમય પણ કોઇ સત્ય કાર્યમાં કોઇ અટલ શ્રદ્ધાવાન મનુષ્યજ કાઢી શકે છે. જ્યારે એમને એમ વર્ષ વેંછી નમ્ય ત્યારે કાર્ય તૈયાર કરવા રૂપી જે આંકડાનો ઢગ આપણી પાસે પડેલો છે તેમાંથી અકેકો આંકડો પરાવવાને સમય પણ આપણને આપણી જીંદગીમાંથી ફાળવે પાડી શકાય નહીં ત્યારે વાત કરતા જીંદગીનો છેલ્લો સમય આવી પહોંચે છે અને તે સમયે પછીથી પસ્તાવો રહે છે કે આખી જીંદગીમાં હું કાંઈપણ કરી શક્યો નહીં અને સ્વપના માફક મારી જીંદગી જતી રહી. આવી રીતે તે અત્યંત પસ્તાવો કરતાં કરતાં પોતાની જીંદગી છોડે છે. માટેજ સમયની કીંમત સમજી નકામો સમય વીતાડવો એ પાપ છે એમ માની લઈ દરેક સમય પ્રજુએ કામને માટેજ નીર્માણ કરેલો છે એવું એકજ લક્ષ્ય દર્શને કામ કામ ને કામ એજ અવહારમાં મુકે

વાથી જીંદગીના છેડાપર અધુરી જીંદગી જાય છે. એવો પસ્તાવો કદા
 ચતો નથી. આ વિષયમાં કદાચ કોઇ શંકા કરે કે કામ કાંઈ હોય
 નહીં તો શું કરી શકે? આત્મીકા એનો જવાબ એ છે કે, આ
 વિષયમાં એટલું કામ ભરી રાખેલું છે કે જે લાખો તો શું પણ કરેડો,
 વર્ષ થયાં દુનીયા જિપર જે જે મનુષ્યો થઇ ગયા તે કામ કરી કરીને
 ગયા છે તોપણ કામ તો કદી ઘટતું જ નથી, અને જે જેવું કામ
 કરવા માગે છે તેવું તેને માટે તૈયારજ હોય છે. માત્ર પોતે કામ
 કરવા તત્પર થવું એજ બિલાંબ છે. એ બાંખતમાં એક મહારો પોતાના
 અનુભવનો દાખલો આપીશ કે મહારા પીતાશ્રી બલ્લભદાસ પોતાની
 જીંદગીમાં જે કરી શક્યા હતા તેનો મને અનુભવ છે કે એક તો
 જગતમાં વ્યવહાર, વ્યાપાર અને દુકાનની મજુરી એ કરતાં પણ પોતાનો
 સમય ફાજલ પાડી શકાય છે એવું એમની ગણતરીમાં હોવાથી તેમણે
 સેવા ધર્મ એવી અચ્છી રીતે સ્વીકાર્યો હતો કે તેની પધ્ધતી અને
 કાર્યક્ષતા સાથે સેવા એજ એક એમની જીંદગીની કસોટી હોયને?
 તે કરીને પણ પોતે પોતાની છેવટની જીંદગી સુધી કાર્યક્રમની
 પધ્ધતીની અનંત પ્રકારે શીખામણો આપી હતી. એમની એ
 સઘળી પધ્ધતી અને શીખામણો સમયે સમયે મેં લખી રાખેલ
 છે. અને તેને માટે લોક સમુહની જાહેરમાં લાવવાને ઇચ્છા છે. જે
 અનુકુળ સમય મળે ત્યારે તે કાર્ય હું હાથપર ધરીશ એવી આશા
 છે. જ્યારે તેમના મરણની છેલ્લી ધડી આવી ત્યારે તેમનો એક
 સાચા મિત્ર વૈદ્ય કેશવરામ પુરુષોત્તમ તેમને કહ્યું કે તમારે કાંઈ
 વાત કરવી હોય તે કરી દો. એજ સમયે તેમણે કહ્યું હતું કે મારે
 કેટલું કામ બાકી નથી અને વાત કરવાની પણ બાકી નથી એ

જીવંદાન આપણી સંકાને પાછી હકાવે છે કે તેમને પોતાની જાંદગી
સ્વપ્ન માફક ગાઇ છે એમ લાગ્યું નહોતું. તે તો એમજ જાણતા
હતા કે મારે કામ કરવાનું હતું તે મેં કર્યું છે. એટલે અધુરી
જાંદગીથી હું જતો નથી.

અપુર્ણ.

સમાજ સુધારા.

આત્મ બંધુઓ કેટલોએ વખત થયાં આ વિશ્વમાં જ્ઞાતિ સુધારા,
સમાજ સુધારા અને સુવ્યવસ્થાના નામે આપણી હિન્દુભૂમીના પુત્રો
આમ તેમ તરફડીયા મારી રહ્યા છે જેની સીમા પણ આપણે
શી રીતે કાઢી શકીએ. માત્ર અટકળથી વીચારીએ તેજ જેમ જેમ
સમય જાય છે તેમ તેમ લોકો તો ખુબ ખરાડાજ પાડી રહ્યા છે કે
બાઈ હવે તો જ્ઞાતિ સુધારા થાય અને સારા કાયદા બંધાય તો
સારું. કોઈ કહે ખર્ચ કમી કરો, કોઈ કહે રીવાજ ફેરવો, કોઈ કહે
ફેશન રાખો, કોઈ કહે ફેશન કાઢો, કોઈ કહે સુધારો, કોઈ કહે
વ્યવસ્થા સારી કરો પણ કોઈ કંઈ એવી સંમતી નથી આપતું કે
તમે બધા બગડો અને કુધારા કરો અથવા અવ્યવસ્થા કરો. દરેક
દરેક સુધારા કરવા અને સુધરવાનેજ કહે છે. તેમ સુધારા કરવાને
બધી સમાજને આગળ વધી છે ત્યારે તેમણે પણ જોયું હશે કે
કેટલા સુધારા દાખલ કરી શક્યા અને સુધર્યા છે? ધારો કે
કેટલાક અપવાદ શીવાય એક સમાજમાં સુધારા ટકી શક્યા છે તો
તેમાં જુદા, પ્રથમ અને બાકી ડાળદમામને પણ તીલાંજલી આપી

છે કે ? કદી નહીં. ત્યારે હવે સુધારાની મતલબ પણ શું છે અને સુધારા કેવા હોઈ શકે. કયી પદ્ધતીથી સુધારા કરી શકાય, તેનો પ્રથમ જ એકડો ધુટવાનો હોય છે. તેને બદલે ત્રીકોણ આકાર કાઢીને ધુટાવે છે તે તેનો એકડો મનાવે છે. એટલે છેવટે તે ખોદું તે ખોદું જ થાય છે. એ કારણે સમાજને પાછળ પડી જાય અને ધારેવા કાર્યમાં પાછા પડે છે તેથી કરીને સમાજ (સાતી) સુધારામાં કાર્ય કૂશળ અને વ્યવહાર દ્રષ્ટી અને વ્યાપાર દ્રષ્ટી સઘળી સામાન્યતઃ ધારણુ કરી શકે. એવા વિજ્ઞાનીની કસોટીમાંથી પસાર થાય તો એ કાર્ય, પણ એવું જ છે કે એક અન્યથા ફેરફારને શોભાવી શકે. એ વિશય એક ઉન્નતી અને કામનોજ છે કે જેનાથી પોતાની સમાજ ઉંચા પાયા ઉપર આવી જાય તો ભવિષ્યની પ્રજા પણ તેમાં મોટો આસીર્વાદ આપી શકે. એ સવાલમાં શંકા ઉદ્ભવવાને એક અવકાશ છે કે જેઓ કાંઈ કામ કરી શકતા હોય તેઓ આગળ પડી શકે; નહીં તો પછી કાર્ય થઈ શકે નહીં એનો જવાબ જો કે આપવો મુશ્કેલ છે કે કાર્ય આગળ પડીને કરનાર હોય તોજ તે કામ થઈ શકે એ વાત નીર્વીવાદ સાચીજ છે. છતાં એટલું તો નક્કીજ હોઈ શકે કે અમુક માલની જરૂરીયાત સારૂ ધણુઓની માંગણી થયા કરે છતાં વ્યાપારીઓ તે માલ રાખે નહીં તો તે વ્યાપારીના વ્યાપાર પરત્વે તેની ખામીજ છે. પણ માહારી શમજ પ્રમાણે તો એમ નક્કીજ છે. કે જ્યારે ગ્રાહકો એક વસ્તુની વધુ માંગણી કરતાં વ્યાપારી દ્રષ્ટીએ દેખાય છે. એટલે વ્યાપારી તુરતજ તે વસ્તુનો વ્યાપાર શરૂ કરે છે જો કે તે વ્યાપારમાં ભલે થોડો નફો મેળવે અથવા ખોટ આવે કે શરભર થાય પણ ગ્રાહકોની માંગ

સમજ સારા નશાની આશા રાખી તે વસ્તુનો વ્યાપાર કરવા તત્પર થાયજ તેમ સમાજ (સાતી)માં જે ગ્રાહક એટલે સવે તરફથી નહીતો અમુક વધું અંશે કોઈપણ પ્રમાણમાં સુધારા વધારા વ્યવસ્થા ને માટે હોવા જોઈએ તો તેમાથીજ વળી એવા પણ કોઈ નીકળી આવી કે તેનાથી બનતી સેવા બનવી શકે પણ જેની હાજત જણાતી ન હોય તો તેનો વ્યાપાર પણ શું હોઈ શકે ? કાંઈજ નહી. એક બીજી બાબત એવી હોય છે કે કેટલીક સમાજો. એવી હોય છે કે વ્યક્તિગત દ્વેશનાં અંગે અથવા તો સમાજમાંના લોકોને અવળે રસ્તે દોરવવાને કોઈ નામ આપી સમાજની સુધારાની વ્યવસ્થા બતાવવા સારૂ પણ-અનેક તરેહથી ભેદ અને યુક્તિઓ રચવામાં આવતી દેખાય છે. ત્યારે સમાજનાં અન્ય વ્યક્તિઓ-તે વીષે ચીચીત્ર વાતો પણ કરતાં દેખાય છે. એ પણ એક વિચિત્રતા છે. આ બધું શું છે. ? એક બીજામાં અવિશ્વાસ અને સુધારાના નામે ડુધારા એ સીવાય બીજું શું હોઈ શકે એનું દ્રષ્ટાંત એટલુંજ હોય કે. આપણને મહેતાજીએ જે વિદ્યા ભણાવી છે. તે જે તેના હૃદયને સમજીને ઉપયોગ કરવા કહ્યું છે. તેને આપણે બીજી રીતે સમજીને તેનાથી અવળી રીતેજ તેના ઉપયોગ કરવો શરૂ કર્યો.

અપૂર્ણ.

સ્ત્ર.૦ વલ્લભદાસની સેવા ધર્મ.

મરહુમનો જન્મ વીકમાર્ગ સંવત ૧૮૦૫ માં થયો હતો તેમની કારકીર્દી અને પ્રખ્યાતા માટે આ આરંભી તાલુકો અને તે સીવાય કેટલાક સ્થળોએ કોઈકે અન્નંજી હશે. એ બાબત અત્યારે એની જીવનની રૂપરેખા આપી અભિપ્રવાને પ્રયોજન નથી કારણ તેનું એક આદર્સ પુસ્તક જુદુ લખી રાખેલ છે. અહીંયા તો માત્ર તેમના સેવા ધર્મ સંબંધીજ મ્હારે ટુંક જણાવવાનું છે કે એઓ લગભગ સીતેર વર્ષની વયે સ્વગવાસી થયા છે. ત્યાં સુધી ન્હાના મોહોટા શ્રીમાન. અને ગરીબ વર્ગ આબરુદાર અને ખીન આબરુદાર મનુષ્યોની સેવા કરવી એજ એક મહા મંત્ર માન્યો હતો. પોતાની જાતથી ખીજને કાંઈ પણ લાભ થઈ શકે અને પોતાનું સાધન ખીજ કોઈના ઊપયોગમાં આવી શકે તે માટે તેઓ હમેશા કાળજી રાખતા. ખનતી કોશીસે આખા દીવસમાં કોઈ પણ અતીથી અથવા જાણીતો કે અજાણ્યો હોય તેનું કામ પરાર્થ કર્યા સીવાય દીવસ વીતાડવો એક ભયંકર થઈ પડતો અને તેવો દીવસ તેને એક આજીવનનો અજવા નકામો સમય ગુમાવવો પડે છે એવુંજ દેખાતું જ્યારે ક્રમે-ક્રમે સેવા ધર્મની મજબુતાઈ થવા લાગી ત્યારે તેમના હૃદયનો ઊમળકો આનંદમાં વધુને-વધુ ખીલતો ગયો. પ્રકૃતી રાજસ સાથે યદકિન્ચીત તામસને પેસવા દીધેલ હતું કારણકે તામસ પ્રકૃતી રાજસનાં કેટલાએક ગંભીર કાર્યોમાં મહત્વની સેવા બજાવી શકે છે, એમ તેના અનુમાનમાં હોવાથી પોતાની ધારણા પ્રમાણેજ તામસને રાખીને બાકીનો કેટલોક ભાગ તે ખીજ કાર્યમાં વાપરવા અનામત રાખવાને

કદી ચુકતા નહી કુદરતી રીતે એટલે જ મનુષ્યનું પુર્વથી પ્રાલબ્ધ બંધાયું હોય છે. ત્યારથી જેવા જેવા વિષયોમાં તેની આશક્તિ થતી હોય તે પ્રમાણે પુર્વે બંધાયેલા પ્રારબ્ધનો અનુમાન કાઢી શકાય છે. કારણ પ્રારબ્ધાનુસાર વિશ્વમાં વર્તન પ્રવર્તે એમ કહેવામાં જાય છે. માનવાને કારણ જણાતું નથી તેમજ સદૈવ મનુષ્યો વર્તે છે તેનો મહોદય ભાગ પુર્વજન્મનાં કર્તવ્યને આધીન થમાં કરે છે મટે મનુષી લીલા એ એક કર્મધીન દેહમાની સદૈવસદ્વ્યક્ત અસર્ગને અનુભવવા કર્મ કર્યા જવું એ સીવામ આ સવ દેખાય છે તે કર્મ કરવામાં સાધ્મ્યોજ છે. એમ માનવાને કારણ છે. દેખાતા સર્વ સાધનોના અશ્રય અને અનુસંધાનેજ તેઓ સેવા ધર્મને દીપાવી શક્યા હતા. એમ કહી શકાય. માત્ર કુદરતી રીતે મન ઉપર કાંપુ ધરાવી બુદ્ધી તત્વમાંથી. જ્ઞાન સ્પર્શ થતા હતી. વિશ્વમાં આવી રીતે કામ કરનાર એક બલિષ્ઠની પ્રજાને શારે દાખલો ખેસારી શકે સેવા ધર્મ વિષેના બીજા દાખલાઓ ધણાજ છે. જે ચાલુ લેખ રહેશે તેમાં ચોક્કસ જગ્યાએ થોડા થોડા આપવામાં આવશે મનુષ્ય સેવા કરતાં કરતાં કંટાળી પશુ જાન અને તેનો સ્વભાવ તેમથી નાસ્તીક પણ બને એવા સંભોગો આધુનિક સમયના જગતમાં છે. તોપણ જેઓના પ્રારબ્ધ થોમનો ચીતાર ઉચ્ચ હોય અને સેવા ધર્મ સ્વીકાર્યા પછી તે કર્મ કરતાં કરતાં જેની જીંદગી ખુટે છે. તેને બીજા જન્મમાં તે થોમ ધણી સહેલાઈથી પ્રાપ્ત થાય છે.

આધુનિક વિશ્વ.

આત્મ બંધુઓ આધુનિક વિશ્વ તરફ કોઈ પણ લેખના લેખવાને હવે બાકી નથી; કારણકે અત્યાર અગાઉ જે આપણે વિચારીએ તે તે લખાઈ ગયા હોય છે. અને આપણે અતાષયોક્તિ કરીએ તે એક આપણી જિજ્ઞાસાની નીશાનીજ માની શકાય પણ મનુષ્ય સ્વભાવને અનુસરી બોલવા લખવા વીચારવા જે સાધનો હોય છે. તેથી તેટલું બની જાય એમ માની આ લેખ લખાયો માનશો. જુના (પ્રાચીન) સમયના વિશ્વમાં અને આવશ્વમાં તફાવત શું છે. તેની સરખામણી કરવાને તો કોઈ યોગી અને તે સાથે કૃતિ અને કુદરતના પુર્વના જ્ઞાન વાળા મનુષ્યોનું જ કામ હોઈ શકે આપણુ તો માત્ર જીપલક જેવી વાતોથીજ સાધારણતઃ કહી શકીએ કે જ્યારે પ્રાચીન સમયમાં સત્ય બોલવાનું સત્યથા વર્તન કરવાને અને એક સત્ય આદર્શ કરવાનેજ લોકો અજબ પ્રયત્ન કરતાં હતાં તેને માટે પોતાના હજારો વર્ષ પણ કષ્ટ સહન કરી ગુજરતા હતાં ત્યારે પણ સત્ય સાચવવાને યત્નતાં કરવોજ પડતો હતો. આ સવાલનો હેતુ એવો છે. કે પ્રાચીન સમયમાં સત્યથાજ લોકો વરતતા સંત્ય બોલતાં અને નીતી નીયમમાં રહેતા હતા. તેથી તેને સત્યનો જમાનો કહેવામાં આવતો એ વાત સાચી ઘડીબર માની લઈએ તો વીચારો કે તે સત્યનો જમાનો હતો ત્યારે આપણા ઇતિહાસી શાસ્ત્રનાં લેખો કહે છે. કે સત્ય સાચવાને અનેકાનેક મહાન પુરુષોને અનંત પ્રકારે કષ્ટ સહન કરવા પડ્યા છે એ કષ્ટ જ્યારે આપણ

વાંચવામાં આવે છે ત્યારે તે ભેદી અને પ્રયત્ની અને માયા જળ વાળા મનુષ્યોથીજ થયેલા દેખાય છે. તો માને કે તે જમાનામાં પણ પ્રપંચીઓના વસ્તી હતી એટલે ભેળસેળ વસ્તીથી વીટાયેલું અંતર વશ્વ છે. એમ શાખીતી થઇ શકે દેશના અને વશ્વના મનાતા મહાન પરમેશ્વર શ્રી. કૃષ્ણ પરમાત્માના સમયમાં પણ અનેકાનેક ભેદ પ્રપંચો રચવામાં અને તે સમયના કેટલાંએક પ્રતીષ્ઠિત પુરુષો પણ પાપી વૃત્તિના લોભીઆ ઇતિહાસ પુરાણાદીમાં વાંચવાથી જણાય છે. ત્યારે અત્યારના જમાનાને આપણુ કળીયુગનો સમય અને તે અસત્ય વાદી માની લઇ કદાચ હાલના વશ્વને પાપી તરીની ઊપમાંથી ઓપીએ તો તેમાં આપણીજ ભુલ શા માટે ન માનવી જોઈએ ? જરૂર તેમાં આપણે ભુલજ કરીએ જોઈએ એમ કહેવામાં હું તો કાંઇ અચકાતો નથીજ કારણુ પ્રાચીન સમયમાં પણ સત્યની વાત અને અસત્યની વાત હતા; અત્યારે પણ સત્ય અને અસત્ય છે તો પછી આજે તેમાં આધુનિક વશ્વ પાપથી ભરપુર છે એવું માનીને તેને ધીકકારની દ્રષ્ટીથી નીરખવું એજ વદ્યતાની ખામી ગણી શકાય. પ્રાચીન જમાનામાં જેવી રીતે ગિત્તમ મનુષ્યો સત્ય સાચવવાને દ્રઢતા રાખતા હતા. તેવીજ રીતે અત્યારે પણ શ્રદ્ધા પૂર્વક સત્ય સાચવવાને દ્રઢ થવાનીજ જરૂર છે. એ શીવાય પ્રાચીન અર્વાચીન જમાનામાં કાંઇપણ તફાવત હોઇ શકે. અસંભરીત છે, માત્ર મનુષ્ય પુરુષાર્થથી દૈવી સંપત્તી પ્રાપ્ત કરવી અને તેણે કરીને સત્ય સંસોધન કરી તે સ્થાપીત કરવું એજ કામ છે જ્યારે સત્ય સ્થાપીત થાય છે. ત્યારે પ્રાચીન અને અર્વાચીન જમાનાનો ભેદ દેખ એવા મહાપુરુષ કલ્પી શક્તા નથી તેઓ તો સર્વ જમાનામાં

સત્ય નીરીક્ષણ કરી પોતાની જાંઘળી અત્યાનંદમાં જ ગુમાવે છે.
સ્થિતિને જ સર્વ દાહ એકાગ્રતા કહી શકે અને એકાગ્રતા
વ્યાપકતા છે એટલે તેનો અર્થ એવો થાય છે કે જ્યારે એ
વૃત્તી કરવી હોય ત્યારે એકાગ્રતા થાય ત્યારે જ તે અભેદ થાય
અભેદ થાય એટલે તે આખા વિશ્વમાં પોતે સત્ય સ્વરૂપે વ્યાપક
છે એ જ એકાગ્રતા એટલે વ્યાપકતા. પરમ ક્યાળુ પરમાત્મા મનુ
સત્ય શોધવાને સત્ય શક્તિ અર્પો એવી યાચના થાચી વીરમુ' ૬

શાન્તી

શાન્તી

શાન્તી

આત્મારામ વલ્લભદાસ પારેખ.

